

Britt-Marie Petersen

FLÖJTSKEPPET ANNA MARIAS FÖRSTA SEGLATS 1694

Svenska skeppsredare, de så kallade skeppsbroadeln, köpte handels skepp från Holland under 1600-talet och i början av 1700-talet.

Handelsmannen Sophonias Kröger beställde flöjtskeppet Anna Maria av den framstående köpmannen Abraham Cromhuysen i Amsterdam 1693. Sophonias Kröger ägde andelar i skeppen Ulrika Eleonora, Prins Carl och Tre Kronor. Det sistnämnda skeppet beställde han från Zaandam i Holland 1691.

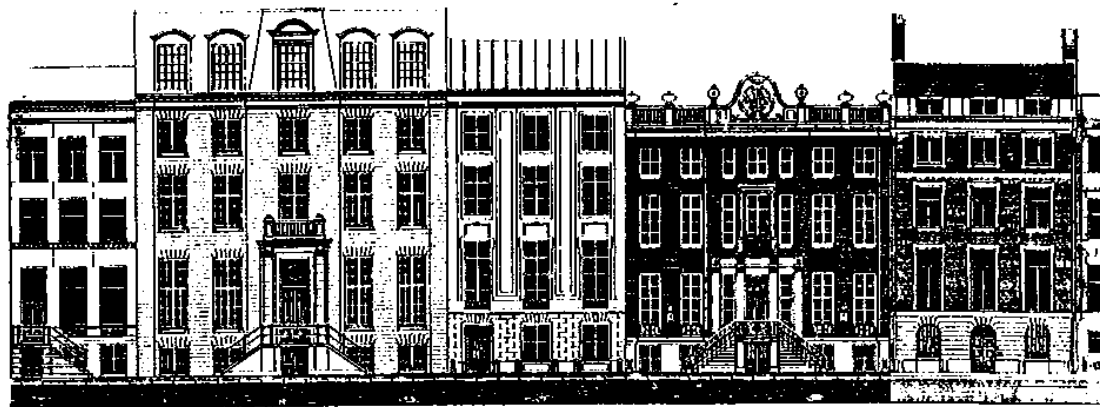
Partredare i Stockholm, som beställde flöjtskeppet Anna Maria, var enligt notarie Adriaen Santen i Amsterdam:

	Andel
Sophonias Kröger	1/16
Erich Boy	1/8
Claes Wittmark	1/8
Johan Roselius	3/32
Erich Abrahamsson-Forsman	3/32
Olof Hansson	1/16
Harmen Hilcke	1/16
Elias Forsberg	1/16
Roland Eliasson	1/16
Bocman	1/16
Doktor Valland	1/32
Herman Dassau	1/32
Jacob Wolschib	1/32
Hans Kreuger Hansson	1/16
Claes Hendrichson	1/32

Abraham Cromhuysen föddes 1649 i Amsterdam och han döptes den 2 januari 1650 i den luterska kyrkan. När han var 32 år gammal gifte han sig med den 27-åriga Susanne van Gistele och de fick tre barn, Abraham, Melchior och Johanna Maria.

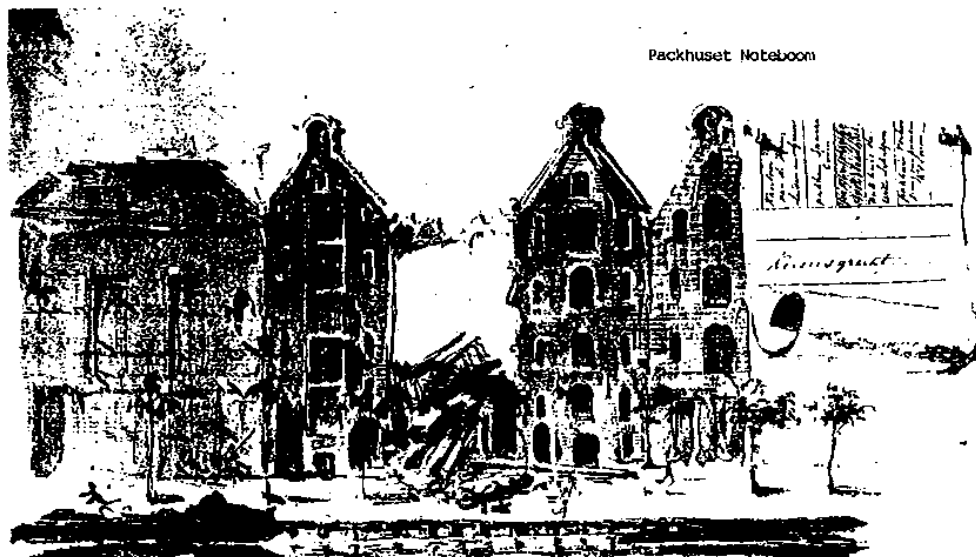
Abraham Cromhuysen, som bodde på Kaizergracht, tillsammans med sin moder och unga hustru, köpte 1701 ett hus vid den förnämliga gatan Herengracht av Eva de Wildt och Jan Lucas för 40 000 gulden. Abraham Cromhuysen var en av de rikaste männen i Amsterdam och hans släkting Wendela Eleonora Ten Hove var 1764 den rikaste kvinnan i Amsterdam.

Abraham Cromhuysens hus på
Herengracht 444.

Abraham Cromhuysens hus vid Herengracht 444. Huset är restaurerat.

1701 köpte Abraham Cromhuysen magasinet Noteboom, som låg mellan Spiegel-och Leidestraat.

Magasinet Noteboom.

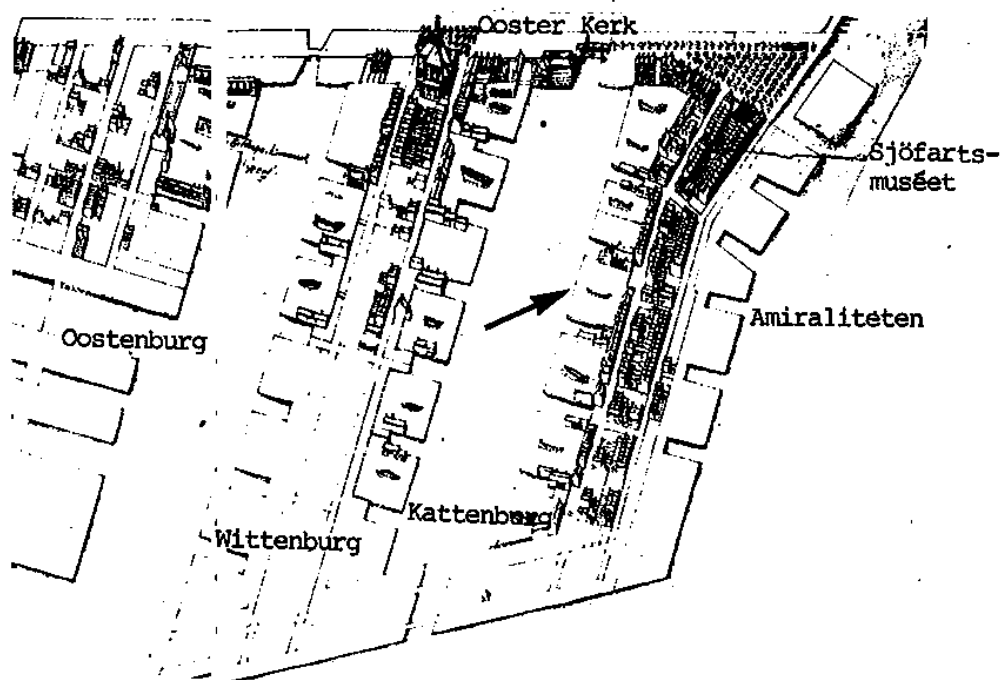
Andra magasin som han ägde låg på Brouwersgracht nr 2. Magasinens namn var Prins Maurits, Prins Fredrik Hendrik och Prins Willem. Det sistnämnda huset var försett med 12 tran-och oljepannor.

På Prinseneiland, som ligger i västra Amsterdam, ägde han dessutom "De Walvisvanger", ett magasin som mottog olja från expeditioner till Spetsbergen eller Grönland. Abraham Cromhuysen hade tydligen en omfattande handel inom valfångstindustrin på den tiden.

När Abraham Cromhuysen avled testamenterade han 300 000 gulden till den Luterska kyrkan och han begravdes i Nya Kyrkan den 2 oktober 1733.

Flöjtskeppet Anna Maria byggdes på varvet "De Olifant" i Kattenburg i Amsterdam 1693-1694, intill den plats där de stora ostindiefararna byggdes. Skeppsbyggmästare var bröderna Andries och Jacob Borst. De byggde skeppet efter de mått, som handelsmannen Sophonias Kröger från Stockholm hade beställt. Längd 132 fot, bredd 28 1/2 fot, undre däck 12 3/4 och övre däck 6 3/4 fot. Skeppet levererades utan utrustning.

Skeppvarvet nr 3, dvs "De Olifantwerf" i Kattenburg byggdes samtidigt som varven i Wittenburg och Oostenburg. Dimensionerna på varven var 200x200 amsterdamfot.

"De Olifantwerf" i Kattenburg där flöjtskeppet Anna Maria byggdes.

Intill varvet byggdes bostäder där skeppsbyggmästarna bodde. Huset konstruerades så att det fanns en utgång till Amiraliteten, som låg på andra sidan.

Andries och Jacob Borst byggde vid flera tillfällen örlogsskepp för Amiraliteten.

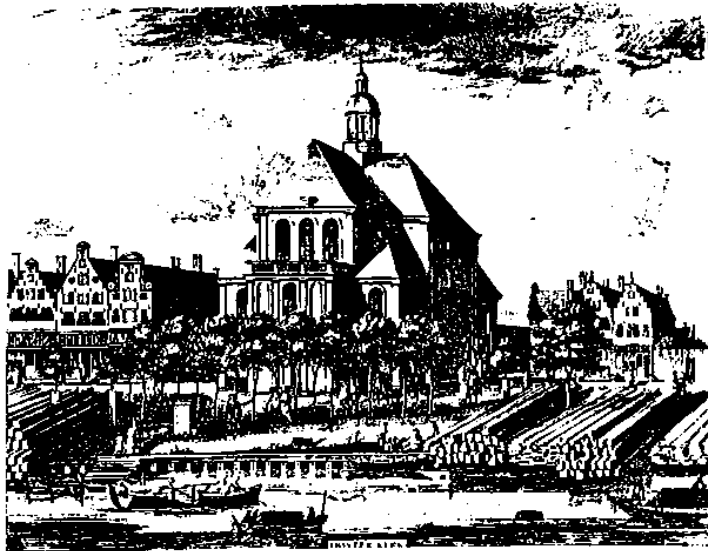

En skeppsbyggmästares hus i Kattenburg.

1706 hyrde Jacob Borst varvet nr 8 i Wittenburg, som låg mittemot broderns varv. Varvets namn var "Het Wapen van Amsterdam".

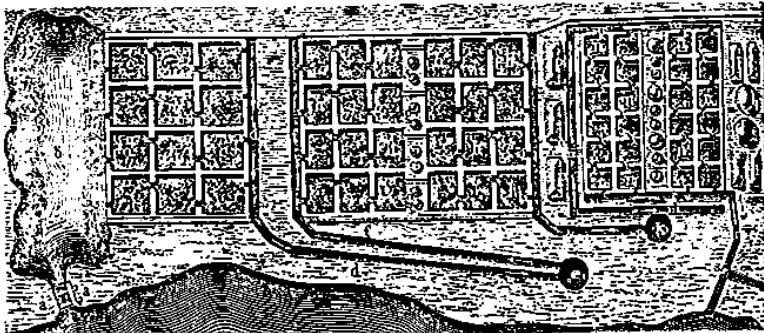
Jacob borst gifte sig 1693 med Leeuwkwe Bineckes och året efter gifte sig Andries Borst med Sara Kok.

När Jacob Borst avled 1730 begravdes han i Oosterkerk, skeppsbyggmästarnas egen kyrka i Wittenburg.

Ooster Kerk i Wittenburg.

När skeppet Anna Maria var färdigbyggt seglade hon från Amsterdam i konvoj, till skydd mot piratöverfall, till Setubal (St Ybes) i Portugal, för att hämta salt till Stockholm. Skeppare var holländaren Jurriaen Cornliz som bodde i Stockholm och myndigheterna i Stockholm utfärdade ett latinskt sjöpass för passagen genom Öresundstullen. Hans fru bodde i Zaandam i Holland.

Saltbassänger i Portugal.

Den 18 juni 1694 anlände Jurriaen Cornliz från Setubal (St Ybes) till Öresundstullen. Han behövde ej betala tull eftersom svenska skepp hade tullfrihet. Nu behövdes inte längre ett konvojskepp som beskydd, men i Landsort tog lotsarna vid, ty kuststräckan mellan Landsort och Stockholm var mycket svårnavigerad.

Vid framkomsten till Dalarö-Stockholms uthamn-lotsades Anna Maria under ledning av lotsåldersmannen Gabriel von der Heyde in till Dalarö tull. Han arrenderade även krogen i Dalarö.

Tullchefen Tolly Bary och hans betjänter seglade med tulljakten ut till Anna Maria för att förtulla lasten innan skeppet fick lämna Dalarö för Stockholm. Förmodligen såg personalen Anna Marias förlisning genom brand vintern 1709.

Uppgifter om Anna Marias saltlast 1694 saknas i Riksarkivet, men däremot kan uppgifter från samma arkiv belysa lastens eventuella omfattning. 1705 importerade Leonard Reich, den nye skepparen på Anna Maria, från Setubal (St Ybes) i Portugal 2165 tunnor salt. Vid framkomsten till Stockholm magasinerades saltet i redarnas bodar och en del av saltet exporterades till de svenska besiktningarna i Riga, Narva, Reval, Stettin, Njyen och Arensburg.

Skeppsbroadeln bodde övervägande i Gamla Stan men en del bodde i malmgårdar på Söder och på Kungsholmen.

Anna Marias första seglats till Stockholm är inledningen till 15 års handelsutbyte mellan Holland, England, Portugal och Spanien.

Källor: G.A.A. Gemeente Archief, Amsterdam, Riksarkivet, Stadsarkivet och krigsarkivet i Stockholm. Riksarkivet i Köpenhamn.